

TURINYS

APIE MANE	7
I. KOMUNIKACIJOS TIPAI	9
1.1. AKUSTINĖ KOMUNIKACIJA	11
1.2. VIZUALINĖ KOMUNIKACIJA	20
ŠUNS KŪNO KALBA	23
KOMUNIKACIJA UODEGA	25
AGRESIJOS LAIPTAI	29
KŪNO KALBOS ŽENKLŲ GRUPĖS	38
1.3. KOMUNIKACIJA PER PRISILIETIMUS	58
ERDVĖS IR TAKTILINĖS ZONOS	60
KOMUNIKACIJA PER PAVADĮ	67
1.4. KOMUNIKACIJA PER KVAPUS IR EMOCIJAS	70
II. KAIP ŠUNYS MOKOSI?	77
2.1. KLASIKINIS SĄLYGOJIMAS	79
2.2. OPERANTINIO SĄLYGOJIMO KVADRATAS	85
2.3. SOCIALINIO IŠMOKIMO TEORIJA	94
III. MOKYMO METODAI	99
IV. SOCIALUMAS IR SANTYKIŲ PIRAMIDĖ	107
D. U. K. – DAŽNIAUSIAI UŽDUODAMI KLAUSIMAI	117

I. KOMUNI- KACIJOS TIPAI

Turbūt yra tekę girdėti frazių, tokių kaip „reikia geresnio kontakto su šeimnininku“ arba „trūksta kontakto su šuniu“. Tačiau ar vis dėlto kontaktas ir komunikacija yra tas pats? Tikrai ne! Juk galime, pavyzdžiui, paliesti lentą ar akmenį, bet ar galime su šiais daiktais komunikuoti? Aišku, ne. Lygiai taip pat galime paliesti savo šunį ar net fiziškai paveikti, tačiau tai nebūtinai reikš vykusį bendravimą.

Pačią komunikaciją galima apibūdinti kaip procesą, kai atskiri individai (ir žmonės, ir gyvūnai) keičiasi informacija ir perteikia mintis. Tai apima ne tik verbalinę kalbą, bet ir gestus, kūno kalbą, kitus ženklus. Bendraudami tiek su žmonėmis, tiek vieni su kitais šunys naudoja keturis komunikacijos tipus – akustinį, vizualinį, uoslės ir taktilinį.

Jeigu išsamiau paanalizuotume, kaip bendrauja žmonės, paaiškėtų, kad akustinė komunikacija mums yra pagrindinė bendravimo priemonė – ji sudaro net 90 % viso bendravimo! Iš tiesų vizualiai bendraujame mažai – tik 2–5 %.

VOKALINIS TIPAS TESUDARO 5 % ŠUNŲ KOMUNIKACIJOS.

Įgudę žmonių kūno kalbos specialistai, pasitelkdami net ir šiuos kuklius procentus, gali gana daug pasakyti apie kalbėtoją – ar jis meluoja, kaip jaučiasi, ar kalbos turinys atitinka kūno kalbą. Įsigilinę į šunų komunikacijos priemones, susiduriame su visiškai kitokia statistika nei žmonių. Vokalinis tipas tesudaro 5 % šunų komunikacijos. Tai reiškia

štai ką: jeigu komunikacijai su šunimis pasirinktume tik akustinį tipą, jos efektyvumas bus labai menkas. Būtent todėl svarbu daugiau žinoti, kaip mūsų geriausi draugai bendrauja – tai užtikrintai padės išvengti neteisingų interpretacijų ir palengvins abipusį susikalbėjimą.

1.1. AKUSTINĖ KOMUNIKACIJA

Akustinę komunikaciją paprasčiau vadinti vokaline. Komunikuodami šunys geba skleisti labai įvairius garsus – loti, inkšti, urgzti, kaukti ir kt. Skirtingoms veislėms ir atskiriems individams būdingas skirtingas vokalusas. Viena vokaliausių veislių yra Sibiro haskiai – turbūt daugelis jūsų interneto platybėse matėte jų gebėjimus. Natūralu, kad polinkis į vokalumą skiriasi, ir šis bruožas dažnai yra nulemtas šuns genetinio kodo. Neseniai buvo nustatyta, kad šunys gali gauti informaciją apie kitų šunų emocinę būklę iš jų skleidžiamų garsų. Tiesą sakant, jie gali teisingai nustatyti tų garsų emocinę vertę, susiedami žaismingus ir agresyvius garsus su atitinkamomis emocinėmis snukio išraiškomis.

„Ką daryti, kad mano šuo nelotų?“ – klausimas, kurį kaip dresuotoja išgirstu ypač dažnai. Į jį visada atsakau klausimu: „O KODĖL jūsų šuo loja?“ Mano tikslas nėra tiesiog užčiaupti šunį – pirmiausia siekiu išsiaiškinti, ką jis šitaip stengiasi išreikšti. Gal bijo? Puiku – jis nustos loti, kai nebebijos. Loja konfrontuodamas? Nustos loti, kai tinkamai jam išaiškinsime, kad nėra reikalo konfrontuoti. Galbūt šuniui paprasčiausiai trūksta kokybiško dėmesio ir jis tiesiog nuobodžiauja? O gal tai išsiskyrimo nerimas, šeimininkui ruošiantis išeiti? Mes nesame šunys ir negalime skaityti jų minčių, tačiau įsigilinę į kontekstą ir kūno kalbą, lydincią šunų elgesį, pagrįstai galime spėti, ką jie lojimu bando mums pasakyti. Šiame skyriuje išsiaiškinsime, kokius apskritai garsus geba skleisti šunys ir ką jie gali reikšti.

**SKIRTINGOMS VEISLĖMS IR
ATSKIRIEMS INDIVIDAMS BŪDINGAS
SKIRTINGAS VOKALUMAS.**

Šuniškas juokas

Šuniškas juokas yra panašus į lekavimą. Mokslininkai nustatė, kad šunys juokiasi, tik kiek kitaip nei mes, žmonės. Kai šunys patiria stresą, lekuoja tankiai ir intensyviai, o tiriant šunų lekavimą, kai jie bendrauja, žaidžia tarpusavyje, buvo nustatyta, kad lekavimo dažnumas ir ritmas tampa visiškai kitokie negu patiriant stresą. Pabandykite paleisti savo šuniui garso įrašą su žaismingu lekavimu (eksperimentuodami mokslininkai tai ir darė). Jie, paleidę tokį įrašą, pastebėjo, kad šunys reagavo žaidybine kūno kalba – kai kurie net ėmė ieškoti kamuoliuko ir kam tą žaidimą pasiūlyti. Žaisdama su šunimis, mėgsu įterpti tam tikrą žaidybinę lekavimo formą – garsą sujungusi su atitinkama kūno kalba, perteikiu pozityvią žaidimo nuotaiką. Tai padeda šunims aiškiau nuskaityti mano kūno kalbą.

Burzgimas ir urzgimas

Burzgimas – tai specifinis garsas, kurį neretai skleidžia rotveileriai ar amerikiečių Stafordšyro terjerai, kai maloniai susijaudina. Tai lyg motorinės valties burzgimas. Aasbo dažnai ima „burgzti“ į mūsų namus atvykus nepažįstamam žmogui. „Oho, jis ant manęs urzgia“, –

***SVARBIAUSIA SUVOKTI, KAD PATS
URZGIMAS, KITAIP NEI DAŽNAI
INTERPRETUOJAMA, NĖRA AGRESIJA!***

nereta pirminė svečio reakcija į „murkiančio“ šuns pasitikimą, kai skubama parodyti atneštą žaisliuką.

Svarbu gebėti atskirti, kur yra burzgimas, o kur – urzgimas. Tai padeda padaryti skirtinga šiuos garsus lydinti šuns kūno kalba. Kai šuo burzgia, kūnas būna atpalaiduotas, žvilgsnis – pakankamai minkštas. Urzgiančio šuns kūnas – įsitempęs, o kūno padėtis priklauso nuo to, ar jis urzgia iš baimės, ar nusiteikęs agresyviai. Svarbiausia suvokti, kad pats urzgimas, kitaip nei dažnai interpretuojama, nėra

agresija! Urzgimas yra komunikacijos dalis, šunys taip įspėja, kad patiria diskomfortą ir (ar) nori erdvės, todėl niekada nerekomenduoju bausti už urzgimą, daug naudingiau yra atkreipti dėmesį, ką šis garsas gali reikšti. Išsamiau urzgimo reikšmę aptarsiu kituose skyriuose.

Cypimas

Cypimu šuo dažniausiai praneša, kad išsigando ar jam ką nors suskaudo. Kartą vedžiodant Eltoną prie mūsų pribėgo taksų veislės kalytė. Bėgdama ji ir intensyviai, ir garsiai cypė. Jai akivaizdžiai buvo labai baisu, bet šitaip lėkdama link mūsų rodė: „Atbėgau pranešti, kad bijau, bet tu prie manęs nesiliesk, nes aš bijau.“ Šeimininkui pasakiau: „Vaje, kaip apibaubė mus iš pat ryto.“ O jis atsakė: „Taip, taip, ji labai bijo.“ Tad kartais įsibaiminę šunys gali elgtis išties keistai ir jų veiksmai prasilenkti su įprasta, žmogiška logika. Šiuo atveju šuo tiesiog stengėsi perspėti, pranešti kitiems, kad bijo.

Kaukimas

Kaukimas gali būti ženklas, kad norima prisikviesti gentainius ar šeimininką. Jeigu jūs šuo ima kaukti išgirdęs sirenas, veikiausiai sirenų garso dažnis sutampa su kaukimo dažniu – taip jis tarsi atliepia kitų gentainių kaukimą ir praneša, kad jį girdi. Įgimtas šunų elgesys kaukimu prisikviesti gentainius gali mums praversti ir kasdienybėje! Kaip? Kviesti šunį vardu galime ne mums įprastais trumpais šūksniais, o tardami jo vardą iššęstai, lyg imituodami kaukimą. Mano pačios praktika įrodė, kad toks kvietimo būdas šunims yra efektyvesnis.

Atvirkštinis čiaudulys

Atvirkštinis šunų čiaudulys neretai painiojamas su dusimu. Čiaudulio priežastys: galbūt šuo įtraukė kokių nors dulkių ir bando prasi- valyti kvėpavimo takus. Taip pat tokį čiaudulį išprovokuoja stiprus jaudulys. Kaip padėti šuniui? Dažnai pakaks tiesiog patrinti jam nosį

KAUKIMAS GALI BŪTI ŽENKLAS, KAD NORIMA PRISIKVIESTI GENTAINIUS AR ŠEIMININKĄ.

ar padėti nusiraminti, tačiau, kaip ir kitais atvejais, svarbiausia įvertinti bendrą situa- ciją. Jeigu atvyko svečių, o šuo staiga ėmė čiaudėti, kosėti, tikėtina, kad tokią reakciją išprovokavo didelis susijaudinimas. Tokiu atveju problemą turėtume spręsti ne trinda- mi nosį, o mokydami šunį ne taip jautriai pri- imti namie svečius. Kita vertus, jei šuo, net

ir nusiraminęs, nesiliauja kosėti ir čiaudėti, vertėtų kreiptis į veteri- narijos gydytoją, nes tai gali būti peršalimo, šunidžių kosulio ar kitų ligų požymis. Tam tikrose situacijose šuo ima „purkštauti“. Taip jis bando parodyti štai ką: kad yra nepatenkintas, susijaudinęs ar ne- kantrauja. Pavyzdžiui, šuo gali imti „purkštauti“, kai kviečia kitą šunį žaisti, o tas nepasiduoda kviečiamas. Tai gali išreikšti nekantravimą pradėti žaidimą.

Knarkimas

Šunys, kaip ir žmonės, miegodami gali knarkti. Dažniausiai knarkia- ma, kai kvėpavimo takuose yra kliuvinių, ypač dažnai knarkia brachi- cefalinių (trumpasnukių) veislių atstovai, tokie kaip mopsai, prancū- zų buldogai, ši cu ir panašiai. Nors trumpasnukiams tai gana įprasta, knarkimas neturėtų būti siaubingas ir patologiškai skambus – tokiu atveju vertėtų kreiptis į veterinarijos gydytoją.

Atodūsiai

Atodūsiais šuo gali išreikšti ir nuobodulį – jis sėdi, laukia, laukia, niekas nieko neduoda ir tuomet pasigirsta: „Aaak, na, kiek čia dar laukti...“ Taip pat jais šuo gali parodyti nusivylimą, pavyzdžiui, kai bando atlikti kokį nors veiksmą ar komandą ir jam nepavyksta.

Inkštimas

Inkštimas – gana šuniukiškas, vaikiškas garsas. Dažniausiai inkštimu šunys rodo savo bazinius poreikius, tokius kaip prašymasis į lauką atlikti gamtinių reikalų, arba bando prisikviesti jus ar savo gentainius.

Amčiojimas ir viauksėjimas

Šunys dažniausiai amčioja ir (ar) viauksi susižeidę arba imituodami, kad susižeidė. Imituoti sužeidimą itin būdinga kurtų veislių šunims. Tarkim, šuo žaidžia, laksto ir prie jo staiga pribėga kitas šuo – niekam nė neprisilietus, pasigirsta žviegimas ir užverda drama. Yra tokių šunų, kuriuos galime vadinti dramos karaliais ir karalienėmis, jie šiuo garsu įvairiose situacijose neretai bandys tiesiog užbėgti įvykiams už akių.

Lojimas

Žmonėms įprasta mintis reikšti žodžiais. Nors lojimas nėra absoliutus šunų komunikacijos pagrindas, būtent mūsų elgsenai ir greita reakcija į garsus išmoko šunis juos dažniau naudoti komunikacijai su mumis. Šuns skalijimas, kai ragina šeimnininką greičiau mesti pagalį ar bando išsireikalauti dėmesio, labai dažnai yra mūsų veiksmų paskatinta ir sukurta elgsena, o ne jo būdo savybė. Šunų lojimą galime suskirstyti į 9 skirtingus tipus. Toliau pateikiama lentelė pagelbės jums atskirti šiuos tipus.

**ŠUNS SKALIJIMAS LABAI DAŽNAI YRA MŪSŲ VEIKSMŲ
PASKATINTA IR SUKURTA ELGSENA, O NE JO BŪDO
SAVYBĖ.**

GARSAS	LOJIMO TIPAS	PASKIRTIS
Aukšto dažnio ir kartojamas serijomis	Žaidimas („flirtas“)	Veikia kaip kvietimas pradėti žaisti; kai kurie šunys taip mėgina nutraukti konfliktą (žmonių arba šunų); dažnai siejamas su draugiška kūno kalba.
Pasikartojantis, stiprėjantis (kartu šuo gali ir urgzti)	Teritorinis	Praneša šeimininkui apie įsibrovėlį arba įvertintą grėsmę (draugas arba nepažįstamasis); kyla iš baimės ir nesaugumo.
Sulojama vieną ar du kartus, aštriai, nuosekliai	Signalizacija	Praneša šeimininkui apie galimai neaiškias, pavojingas ar kitokias aplinkybes; dažniausiai šuo nurimsta įsitikinęs, kad šeimininkas

		gavo reikiamą informaciją – svarbiausia aiškiai tai jam parodyti.
Aukšto dažnio, pasikartojantis, su trumpomis pertraukomis	Susijaudinimas	Parodo euforiją, dažnai taip lojama sveikinant šeiminius ar malonių veiklų aplinkybėmis; kūno kalba yra išraiškinga – gali rodyti impulsų kontrolės stoką.
Aukšto dažnio, pasikartojantis, lūpos traukiamos atgal	Bauginimas	Baimė kažko neįprasto – gali būti kartu su agresyvia kūno kalba ir (arba) vengimu.
Monotoniškas, pasikartojantis lojimas, trunkantis ilgą laiką	Nuobodulys	Išsiliejimas dėl nepakankamo aktyvumo gyvenime arba aplinkoje.

Į lentelę neįtraukiau, bet paminėsiu, kad ilgainiui šunims gali atsirasti ir tam tikrų senatvinių sutrikimų. Kartais jie netikėtai nustoja orientuotis aplinkoje, ima ant kažko loti. Toks lojimas jau bus nulemtas šuns amžiaus.

MŪSŲ VOKALINĖ KOMUNIKACIJA

Dažnai mėgstu pabrėžti, kad mums patiems bendraujant su šunimis ne tiek svarbu, ką sakome, kiek tai, kaip sakome. Keisdami savo balso tembrą, garsumą ir pasitelkę kūno kalbą galime gerokai efektyviau komunikuoti su savo šuniu. Intensyviai išreikšdami šiuos būdus, galime padėti šunims geriau suprasti, ko iš jų tikimės, ir motyvuoti tinkamai atlikti nurodytas užduotis.

Pavyzdžiui, jei norėdami, kad šuniukas nebekandžiotų rankų, imsime aukštu tembru šūkauti: „Baik, baik, negalima, fu“ ir maskuoti rankomis, labai tikėtina, kad šuo, užuot liovęsis, priims mūsų bendravimą kaip žaidimą ir kandžios dar labiau. Žinoma, tuomet la-

***KEISDAMI SAVO BALSŲ TEMBRĄ,
GARSUMĄ IR PASITELKĘ KŪNO
KALBĄ GALIME GEROKAI EFEKTYVIAU
KOMUNIKUOTI SU SAVO ŠUNIU.***

bai svarbu atsižvelgti į konkretų šunį, jo veislės specifiką. Stiprių medžioklinių instinktu pasižymintys šunys (pavyzdžiui, pu-

delius) drausmindami cypimu nieko nepasieksite – veikiau tai paskatins dar intensyviau kandžioti, o kitais atvejais pasiteisinantis sprendimas sustingti tokius šunis gali paskatinti flirtuoti ir nepriimti to kaip ženklo sustoti. Antruoju atveju, tikėtina, reikės pasitelkti taktiliką (t. y. prisilietimus) ir vokalinę komunikaciją „ei!“

Visuomet kartoju žmonėms – nebūkite stulpais be emocijų! Pavyzdžiui, sėlinimas, šnabždėjimas sustiprins nuotaikos intensyvumą, aukštas tembras suintensyvins pagiriamuosius žodžius, o lekuojantis juokas sukurs žaismingą nuotaiką. Skirtingų balso tembrų ir kūno kalbos pasitelkimas treniruotėse jums padės pasiekti daug geresnių rezultatų, o mokymosi procesas abiem pusėms taps gerokai įdomesnis!

Dar vienas įdomus faktas apie vokalinę komunikaciją ir jos galimybes. Remiantis psichologijos profesoriaus, kinologo Stanley Coreno atliktu tyrimu, šunys geba atskirti daugiau nei 150 žodžių, o gebėjimu protauti gali prilygti net 2–2,5 metų vaikui. Vidutiniškai šuo gali išmokti apie 165 žodžius, įskaitant ženklus, o vadinamieji superšunys (esantys tarp 20 % protingiausių šunų) – net iki 250! Mokslininkų tyrimai taip pat parodė, kad šunys gali išmokti net ir atskirus daiktavardžius, būdvardžius, veiksmažodžius, skaičius ir suskaičiuoti iki penkių. Iš tiesų asmeninėje praktikoje pasitvirtino, kad šunys geba suprasti gana sudėtingus žodžius ir sakinius. Pavyzdžiui, kai labai skubu ir noriu, kad Aasbo greičiau atliktų gamtinius reikalus, taip jam ir sakau: „Padaryk *kaku* ir gausi skanuką! Šaunuolis, padarei, einam namo ir gausi skanuką!“

**VISUOMET KARTOJU ŽMONĖMS –
NEBŪKITE STULPAIS BE EMOCIJŲ!**

Paminėsiu dar vieną su vokaline komunikacija susijusį aspektą, kurį tenka kasdien stebėti. Žmonės labai dažnai kartoja komandas arba taria jas kaskart vis garsiau, tarsi šuo negebėtų išgirsti! Galiu jus nudžiuginti – tikėtina, šuo viską kuo puikiausiai girdi ir kartoti komandų po keletą kartų išties nebūtina. Kartais pakanka tiesiog duoti jam daugiau laiko pagalvoti. Kita priežastis, kodėl šuo neatlieka komandos iš pirmo karto, yra ta, kad arba jis komandos iki galo nesupranta, arba tiesiog per sudėtinga aplinka ją atlikti. Įsivaizduokime, kad šuo buvo mokomas atlikti komandą „verskis“ tik namų aplinkoje. Tuomet šeimininkas atėjo į miesto centrą, kuriame gausu aplinkos dirgiklių, ir pradeda reikalauti iš šuns atlikti šį triuką. Šuo žiūrės į šeimininką nesuprasdamas, ko šis iš jo nori, mat žodis „verskis“ naujoje aplinkoje jam paprasčiausiai nieko nereiškia! Naujoje aplinkoje šunis turime mokyti naujų žodžių reikšmės iš naujo.

**ŠUO GEBĖJIMU
PROTAUTI GALI
PRILYGTI NET
2–2,5 METŲ
VAIKUI.**